

Razlikovni opis hrvatskog i srpskog jezika Petra Guberine i Krune Krstića

Belak, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:080489>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Mađarskoga jezika i književnosti

Ivana Belak

Razlikovni opis hrvatskog i srpskog jezika Petra Guberine i Krune Krstića

Završni rad

Mentorica: prof. dr. sc. Vlasta Rišner

Osijek, 2018.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Studij Hrvatskog jezika i književnosti i Mađarskog jezika i književnosti

Ivana Belak

Razlikovni opis hrvatskog i srpskog jezika Petra Guberine i Krune Krstića

Završni rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, polje filologije, grana kroatistike

Mentorica: prof. dr. sc. Vlasta Rišner

Osijek, 2018.

Sadržaj

Sažetak	I
1. Uvod.....	1
2. Hrvatsko jezično savjetništvo u 20. stoljeću.....	2
3. Nikola Andrić <i>Koje nam beogradske riječi ne trebaju</i>	4
4. Razlozi nastajanja razlikovnih rječnika	6
4.1. Maretićev pokušaj unitarizacije i odgovori na taj pokušaj	7
5. Kruno Krstić.....	9
5.1. Životopis.....	9
5.2. Krstićev razlikovni rječnik	11
6. Petar Guberina	13
6.1. Životopis.....	13
6.2 O raspravi <i>Zašto možemo govoriti o posebnom hrvatskom književnom jeziku?</i>	14
7. Zaključak.....	17
8. Literatura	18

Sažetak

Na početku 20. stoljeća pod utjecajem vladajuće politike sve je jači utjecaj srpskoga jezika na hrvatski. Zbog toga je bilo potrebno početi razlikovati hrvatski jezik od srpskog. Iz te potrebe počinju nastajati jezični savjetnici, razlikovni opisi i sl. Nikola Andrić prvi piše nekoliko savjetodavnih članaka u kojima donosi popis „beogradskih“ riječi koje Hrvatima nisu potrebne. Stvara na samom početku 20. st, tj. u prvom razdoblju jezičnog savjetništva. Iz analize njegova rada, usporedbe suvremenih hrvatskih rječnika i korpusa može se reći da je vrlo precizno odredio koje riječi Hrvatima zaista nisu potrebne jer one ni danas nisu u uporabi. U drugom je razdoblju kao savjetodavac značajna osoba Petar Guberina koji piše raspravu *Zašto možemo govoriti o posebnom hrvatskom jeziku*. U ovom se radu izdvajaju neke od fonoloških, morfoloških, sintaktičkih i stilističkih razlika između hrvatskoga i srpskoga jezika koje navodi Guberina.

Ključne riječi: razlikovni opis, Nikola Andrić, Petar Guberina, Kruno Krstić, jezično savjetništvo

1. Uvod

Srbi i Hrvati kao najbrojniji narodi jugoslavenske države s najbližim jezicima intenzivno su osjećali utjecaj sociolingvističkih čimbenika poslije Prvog svjetskog rata. Tijekom 20. stoljeća izmijenilo se nekoliko država s različitim režimima i ideologijama. Te su mijene, kao i nepovoljna politička zbivanja što ispunjavaju pretežiti dio 20. stoljeća, hrvatskom narodu branile pravo na samostalnost i pravo na hrvatski jezik.

Tema ovoga rada bit će razlike hrvatskog i srpskog jezika, tj. opis početaka razlikovnih pristupa, osobito *Razlika između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika* Krune Krstića i Petra Guberine. Također će se analizirati povijesno – kulturološko značenje dvojice autora i njihova zajedničkog stvaralaštva.

2. Hrvatsko jezično savjetništvo u 20. stoljeću

Početak dvadesetog stoljeća u djelima hrvatskih vukovaca, osobito Tome Maretića, Vatroslava Rožića i Nikole Andrića, a dijelom i Ivana Broza, nalaze se puristički savjeti u skladu s idejom štokavskoga purizma. Djela tih jezikoslovaca značajno utječu na razvoj tadašnje, ali i kasnije jezične norme. No, takvo shvaćanje jezičnoga purizma hrvatskih vukovaca iznimno je drukčije od jezičnog purizma u savjetniku Petra Guberine i Krune Krstića (Rišner, 2006: 368). Vukovci su, naime, jezičnu čistoću određene riječi utvrđivali prema pripadanju/nepripadanju narodnom jeziku; ako riječ pripada štokavskom narječju, može se govoriti o štokavskom purizmu.

Godine 1939. počinje drugo razdoblje jezičnog savjetništva jer je tada otiskan *Jezični i stilistički savjetnik* Marka Soljačića. On nije imao velik utjecaj na razvoj hrvatskog jezika, za razliku od godinu dana kasnije objelodanjena savjetnika Krune Krstića i Petra Guberine *Razlike između hrvatskog i srpskog književnog jezika* (Rišner, 2006: 369). To razdoblje jezičnog purizma, u kojemu se hrvatski jezik počinje razlikovno određivati prema srpskom, završava 1944. godine. S obzirom na to da se 1945. godine stvara nova Jugoslavija, politička se situacija mijenja i nije povoljna za davanje jezičnih savjeta, pogotovo ne razlikovnih, pa se do 1964. godine ne pojavljuje niti jedan jezični savjetnik. Treće razdoblje jezičnog savjetništva započinje tako 1964. godine kada Ljudevit Jonke objavljuje *Književni jezik u teoriji i praksi* – jednu od utjecajnijih knjiga tog doba. Drugo je značajno savjetničko djelo za to razdoblje *Jezični savjetnik s gramatikom* čiji je urednik Slavko Pavešić. Treće razdoblje završava 1989. godine. Godine 1990. izlaze savjetnici Stjepka Težaka i Stjepana Babića, najznačajnijih savjetodavaca koji pripadaju četvrtom razdoblju. Posljednje desetljeće dvadesetog stoljeća obilježava mnoštvo jezičnih savjetnika kojima su zajedničke purističke ideje. Predmet interesa jezičnih savjetodavaca najčešće je razlikovni odnos hrvatskog jezika prema srpskom ili engleskom jeziku.

Petar Guberina i Kruno Krstić najznačajniji su savjetodavci drugoga razdoblja jezičnog savjetništva. Upravo su njih dvojica obilježili to razdoblje objavom *Razlika između hrvatskog i srpskog književnog jezika* 1940. godine. Djelo je koncipirano dvodijelno; prvi dio čini razlikovni rječnik, a drugi jezikoslovna rasprava *Zašto možemo govoriti o posebnom hrvatskom književnom jeziku* Petra Guberine. U ovom se završnom radu opisuje upravo drugi dio, rasprava o razlikama hrvatskoga i srpskoga jezika. Ta je rasprava utjecala na kasnije

hrvatske jezikoslovce i njihove jezične savjete. Uz *Razlike između hrvatskog i srpskog književnog jezika*, drugom razdoblju jezičnog savjetništva, koje traje od 1940. do 1944. godine, pripadaju savjeti hrvatskoga Državnog ureda za jezik nastali u doba NDH. Tada je objavljen dvjesto devedeset jedan savjet, od kojih je najviše leksičkih, ali ima i tvorbenih, morfoloških i sintaktičkih, pa i pravopisnih uputa. To je drugo razdoblje jezičnog savjetništva završilo 1944. godine jer je u ljeto te godine objelodanjen posljednji savjet Hrvatskog državnog ureda za jezik. Za razlikovni opis hrvatskoga jezika u odnosu prema srpskom važan je, prije Guberinine jezikoslovne rasprave, rad Nikole Andrića, čije djelovanje se svrstava u prvo razdoblje.

3. Nikola Andrić, *Koje nam beogradske riječi ne trebaju*

Nikola Andrić piše u prvome razdoblju jezičnog savjetništva uz Tomu Maretića i Vatroslava Rožića. Pod pseudonimom Mil. Fr. – Miloje Fruškogorac 1923. godine objavljuje rasprave (kao „filološke zabavice“) u nekoliko brojeva *Obzora* (v. Samardžija 2012: 60-64; Rišner 2018.) U svome članku Andrić ne napade složenice kao što je to činio Maretić. Andrić uz srpske riječi koje smatra nepotrebniima navodi odgovarajuće hrvatske zamjene te se rad može smatrati pretečom razlikovnih rječnika. Na samome početku svoga rada Andrić navodi:

„Međutim se vremena promijeniše, pa i – Zagrepčani i Beograđani u njima. Zagrepčani su rano osjetili, da se stranom frazeologijom i nakaznim kovanicama i pozajmicama čini sila narodnom jeziku i počeli su paočiti novinarsku jezičnu slobodu. Došao je Kurelac, pa Maretić, pa Broz, koji su s velikom naučnom spremom počeli trgati korov.“ (Andrić, 1927 [2001]: 452)

U tome navodu Andrić uvodi čitatelja u problematiku koju će obraditi. Naime, kada govori o beogradskim riječima koje smatra nepotrebniim, prvenstveno govori o riječima koje iz francuskog, njemačkog i ruskog jezika ulaze u srpski jezik, a preko njega i u hrvatski. Andrić dalje objašnjava kako se taj problem pojavio:

„Beograđani su, u tom pogledu, bili u sretnijem položaju od nas, jer su im se književnici i novinari sabirali iz krajeva, nanatrunjenih zapadnjačkim mišljenjem. Njihovi filolozi imali su, u prvom redu, da se bore proti turcizmima i ostacima crkvenoga jezika, u kojima su se davili i kojih se do danas nisu mogli sasvim otresti. A došlo je još i gore. Od nekoliko decenija šalju Srbijanci vrlo velik broj svoje djece na nauke u Francusku, Njemačku, Rusiju. Ti su mladići na raznim visokim školama upili i način mišljenja onih naroda, među kojima su proveli doba svoga đakovanja.“ (Andrić, 1927: 453)

Andrić potom započinje s kompariranjem riječi koje ulaze u srpski jezik i riječi koje ulaze (iz češkog i ruskog) u hrvatski jezik. U tom kontekstu, on govori o tome što treba prihvatiti, a što ne. Počinje analiziranjem riječi „okolnost“ koju Hrvati putem Čeha primaju sa zapada. Beograđani se toj riječi isprva opiru, ali kada shvaćaju da se u njoj krije francuska riječ „circonstance“ i njemačka „Umstand“ prihvaćaju je, bez obzira što su je Hrvati odavno zamijenili narodnom riječju „prilika“. U suvremenom hrvatskom jeziku nalaze se obje

navedene riječi, ali svaka nosi svoje vlastito značenje: *okólnōst - okólnōst* ž (G -osti, I -osti/-ošču), *osobitost*, *svojstvo neke činjenice, događaja, situacije [pod tim okolnostima, splet okolnosti; stjecajem okolnosti; u danim okolnostima]* i *prilika - prilika* (□, za što) ž (D L -ici), *povoljan trenutak, zgoda, prigoda [pružila se prilika]*. To je primjer koji Andrić donosi u svome ranijem radu, da bi potom pojasnio: „Od onoga vremena skupio sam ja još nekoliko novih 'beogradskih' riječi, pa ću ih ovdje izložiti, da ih, za vremena, otklonim od zagrebačke literature i žurnalistike.“ (Andrić, 2001 : 455)

Neke su od ovih „beogradskih“ riječi ipak pronašle put u hrvatski jezik, iako se neke od njih ne smatraju riječima standardnoga hrvatskoga jezika: *smjena, uvjerenje, sredina, pripadležnost* i *raniji*. Neke od njih mogu se pronaći u hrvatskom standardnom jeziku, ali nemaju isto značenje kao u srpskome: *provjeriti, sprovesti, poručiti, igra, podvući, sljedovati*. Nekolicinu od navedenih riječi u istom se obliku ne pronalazi u hrvatskome standardnome jeziku: *posmatrati, podstrekivati, ispoljavati, bjegstvo, isljeđenje, odstojanje*. Može se stoga zaključiti kako je Andrić u svome radu precizno i logično objasnio koje riječi postaju suvišne, kao i iz kojih jezika dolaze. Andrić već tridesetih godina dvadesetoga stoljeća počinje s razlikovanjem, uglavnom leksičkim, između hrvatskog i srpskog jezika. Nakon njega razlikovanje nastavljaju Kruno Krstić i Petar Guberina u knjizi *Razlike između hrvatskog i srpskog književnog jezika*, osobito u raspravi Petra Guberine *Zašto možemo govoriti o posebnom hrvatskom književnom jeziku*, ali i u razlikovnom rječniku Krune Krstića.

Zbog toga će se prvo pokušati odgovoriti na pitanje koji su razlozi nastajanje razlikovnih rječnika.

4. Razlozi nastajanja razlikovnih rječnika

Razlikovni rječnici leksikografska su djela u kojima se leksemi jednoga standardnog jezika kao razlikovni suprotstavljaju leksemima drugoga. (Peti, 2006: 507¹) Takvi se rječnici izrađuju samo za jezike koji dolaze od istoga organskog idioma kao što su hrvatski i srpski jezik. To je za ova dva jezika moguće i zato što srpski u svojoj osnovi ima novoštokavski, a i hrvatski od jednog trenutka u povijesti, točnije od trenutka kada prevladavaju stavovi hrvatskih vukovaca. Na početku 20. stoljeća i Hrvati i neki Srbi počinju pisati razlikovne rječnike, a prije toga leksičke su se razlike proučavale kao regionalne značajke. Jedan je takav rječnik napisao Ivan Belostenec, a nazvao ga je *Gazophylacium*. Riječi koje on stavlja u svoj rječnik u hrvatskoj se dijalektologiji doživljaju kao kontaktni sinonimi. Npr. *zastava* – *bandera* – *stijeg* – *barjak*. Hrvatski srpski jezik postojali su kao dav odvojena jezika sa svojim očitim razlikama iznimno dugo. Nešto prije početka stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca stvara se pritisak da hrvatski i srpski postanu jedan jezik pa se tako počinju pisati i rječnici, gramatike, pravopisi srpsko-hrvatskog jezika. Tek tada nastaje snažna potreba da se ukaže na razlike jer ni jedan narod nije želio odbaciti svoje riječi i zamijeniti ih tuđima niti im je to bilo prirodno. Uostalom, samim pokušajem pisanja zajedničkih gramatika i rječnika počinje se uviđati sve više i više razlika koje se ne mogu zaboraviti niti ukloniti. Hrvati razlike hrvatskoga prema srpskome brane kao legitimnu tekovinu svoga književnoga jezika. Srbi pak lekseme po kojima se Hrvati od njih razlikuju proglašavaju „nестandardnima“ i izbacuju ih iz leksičke norme zajedničkoga književnog jezika, ili ih politički motivirani tretiraju kao sinonime zajedničkoga jezika. (Peti, 2006: 509)

U to vrijeme postoje dva smjera među hrvatskim i srpskim lingvistima – prvi je smjer pretežno hrvatski, a to je onaj koji želi ukazati na razlike, a drugi je pretežno srpski koji želi prikriti sve što se može prikriti. Drugi je smjer politički motiviran. Bez obzira na sve gramatike i rječnike srpsko-hrvatskog jezika, jasno je, povijesno gledajući, da hrvatski i srpski nikada nisu bili isti jezik. To je pogotovo vidljivo ako uzmemo u obzir hrvatsku književnost, koja je u doba renesanse kada su nastala neka najbitnija djela i u doba kada ima iznimno velik broj autora, bila pisana najviše na kajkavskom narječju. Osim preko književnosti, to da hrvatski i srpski jezik nisu isti, najlakše se dalo shvatiti promatrajući Hrvate i Srbe u ono vrijeme te njihove reakcije na ovakve iznimno nagle promjene u jeziku. Kao što je već

¹ Dio o razlikovnim rječnicima temelji se na tekstu Mirka Petija Razlikovni rječnici objavljenom u zborniku *Hrvatski jezik u 20. stoljeću* 2006. godine.

navedeno u to vrijeme glavnu riječ, u pogledu filoloških škola i jezika, vode hrvatski vukovci. Ipak, bez obzira na ovo, mnoga jezična strujanja zagrebačke filološke škole nastavljaju egzistirati. (Peti, 2006:509)

4.1. Maretićev pokušaj unitarizacije i odgovori na taj pokušaj

Tomo Maretić, koji je bio jedan od najistaknutijih lingvinsti onoga vremena, htio je jedinstvenog jezika, tj. srpsko-hrvatskog jezika, koji bi se temeljio na novoštokavštini, iako je većina hrvatskih i srpskih jezikoslovaca bila protiv toga. Maretić djeluje suprotno onima koji naglašavaju te razlike, a 1924. godine piše svoj Jezični savjetnik. Maretić je od svih postojećih oblika uvijek birao onaj kojega bi se trebali pridržavati i Hrvati i Srbi. Mora se istaknuti kako su takvi kriteriji nepouzdana. Duboka neusklađenost Maretićevih ideja se najbolje ogledala u idućem primjeru: da Srbi riječ naučnik, umjesto u značenju učenjak, počnu upotrebljavati u značenju šegrt, kako je upotrebljavaju i Hrvati. Očekivao je pak da i jedni i drugi za pojam učenjak upotrebljavaju riječ naučnjak, čime bi se Srbi za taj pojam odrekli svoje dotadašnje riječi naučnik, a Hrvati svoje učenjak. (Peti, 2006: 510)

Maretićev trud nije naišao na odobravanje širokih narodnih masa, a ni lingvisti, poglavito iz razloga što su Srbi i Hrvati svoj nacionalni identitet poistovjećivali kroz povijesni kontinuitet jezičnog izražaja. Nekoliko godina nakon objavljivanja Savjetnika stigla je najznačajnija kritika usmjerena protiv objektivnosti i same strukture izvora podataka korištenih u opusu Maretićevog rada, a iznio ju je srpski leksikograf Svetomir Ristić uz Jovana Kangrgu. Kompletan jednostranost Maretićevog rada očitavala se u potpunom zanemarivanju korpusa hrvatske književne misli te okretanje kompletne materije ka djelima Vuka Stefanovića Karadžića i Đure Daničića te još nekoliko srpskih pisaca. Kompetentnost njegovog djela je bila potpuno srozana iz smjera Beograda i srži srpske lingvističke zajednice. Ristićeva kritika Maretića pod naslovom Srpskohrvatski i nemački jezik pred Jugoslavenskom akademijom znanosti i umjetnosti, objavljena je u Beogradu 1930. godine. (Peti, 2006: 511)

Ta kritika predstavljala je reakciju na Maretićevo kritiziranje njegova i Kangrgina *Rečnika srpsko-hrvatskog i nemačkog jezika*. Ristić je argumentirano objasnio korištenje riječi u svom riječniku, a u iznošenju te argumentacije ukazuje i na velike razlike tadašnjeg suvremenog hrvatskog i srpskog jezika u njihovom potpunom bistvu. Struktura Ristićeve argumentacije koje se očituje u tvrdnji „mi Srbi u Beogradu tako govorimo...“ nije u skladu sa bitkom

lingvističke misli Vuka Stefanovića Karadžića. (Peti, 2006: 511) Ristić kao epicentar nezadovoljne opće lingvističke klime obavijene oko Maretićevog rada crpi svoje argumente iz dinamike Maretićevog djelovanja koja svoju materiju naslanja na slijepo praćenje Vuka. „Što je u Vukovo doba bilo u jeziku pravo to danas ne mora biti pravo, a u mnogome i nije pravo.“ (Peti, 2006: 511)

Maretić je pokušao stvoriti jedan umjetan, lažni jezik kojim nisu bili zadovoljni ni Srbi ni Hrvati. To se dogodilo zato što Maretić, prema Ristićevom mišljenju, nije imao *osjećaja* za srpski jezik. Upravo taj osjećaj važan je kriterij za razlikovanje ovih dvaju jezika. To je bila jedna isključiva gramatika koja nije imala osjećaj za kompletnost i kompleksnost duha nacionalnih jezika već je bila isključivo gramatika Vukova i Daničićeva jezika. Drugu je kritiku Maretiću uputio srpski lingvist Radosav Bošković u časopisu *Naš jezik* 1935. godine u kojemu je objavio rad *O leksičkoj i stilskoj diferencijaciji srpskoga i hrvatskoga književnog jezika*. Bošković, u svojoj kritici, ukazuje na duboku i sveobuhvatnu razlikovnost ta dva jezika. Navodi kako takvih riječi u Maretićevu *Savjetniku* ima više od tisuću te da je izgledno da postoji još toliko srpskih riječi koje Hrvati ne upotrebljavaju. Boškovićev rad izražava dvije skupine razlikovnih riječi: slučajevi gdje Hrvati imaju domaću riječ, a Srbi tuđicu (*pristojba – taksa*); kad Hrvati imaju kovanicu, a Srbi cijeli sintaktički izraz (*stotinka – stoti deo*). (Peti, 2006:513)

Rječnik opće leksičke razlikovnosti mogao bi sadržavati i nekoliko tisuća riječi. Nakon Boškovićeve rasprave dolazi i prva kritika s hrvatske strane, a ispisuje ju hrvatski filolog Julije Benešić. On donosi svoj popis pod nazivom *Serbizmy i kroatyzmy* koji objavljuje u svojoj *Gramatici jezika hrvatskoga ili srpskoga* u Varšavi 1937. godine. Benešić je svoj popis prije svega namijenio poljskim prevoditeljima, a u njemu donosi oko 1400 razlikovnih riječi. U popisu se nalaze razlikovne riječi općeg leksika kao što su (hrvatska na prvom, srpska na drugom) *tek – appetit*. (Peti, 2006:514)

Benešićev je razlikovni popis vrlo dobar, no nije učinjen prema uobičajenim leksikografskim načelima. Suprotstavljaju se standardni oblici i žargonizmi, egzotizmi ili regionalizmi kao npr. *pčelar – kovandžija*.

5. Kruno Krstić

5.1. Životopis

Krstić je bio vrlo aktivan filolog, filozof, kulturni djelatnik, književnik, leksikograf, enciklopedijski pisac i prevoditelj (Švab, 1995: 315). Rodio se 13. studenog u Arbanasima kod Zadra. Njegovi su pretci bili albanski doseljenici rimokatoličke vjere koji su izbjegli iz turske Albanije i naselili se kod Zadra. Pučku školu polazio je 1910. do 1915. u Otoku kod Sinja, gimnaziju kod franjevaca u Sinju, a maturirao na talijanskoj klasičnoj gimnaziji „Gabriele D'Annunzio“ u Zadru. Svoje prve radove objavljuje u *Hrvatskoj prosvjeti* 1921. U isto vrijeme počinje surađivati u listovima *Luč* (1924.– 1927.), *Hrvatska straža* (1929., 1930., 1933., 1939.), *Kalendar Hrvatskoga radiše* (1930.), *Seljačke novine* (1929.) i *Socijalna revija* (1933.). Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je 1930. filozofiju i psihologiju te talijanski jezik s književnošću. Za vrijeme studija bio je član studentskog Hrvatskog akademskog društva *Domagoj*. Kao suplent zapošljava se na Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu 1931., a 31. kolovoza 1934. rektor Nadbiskupskog dječjačkog sjemeništa Fran Barac otpušta ga „zbog širenja liberalnih ideja među učenicima“. Godine 1934. diplomirao je i francuski i latinski jezik; doktorirao 1937. tezom *Psihologija i njen predmet (perspektivna polimorfnost predmeta psihologije)*. Dva puta bio je na usavršavanju na Fonetskome institutu u Parizu, na *Sorbonni* i *College de France*-u. Na usavršavanju je bio iz filozofije, psihologije i lingvistike. Kao profesor u gimnaziji predavao je u Zagrebu, Osijeku i Sisku, a 1940. godine postao je prosvjetni referent Banovine Hrvatske. Za vrijeme NDH surađuje, uglavnom, s filološkim i filozofskim priložima u *Hrvatskom narodu*, *Novom listu*, *Hrvatskoj reviji*, *Hrvatskoj smotri*, *Viencu* i *Spremnosti*. Godinu je dana bio u Italiji na usavršavanju jezika (1942.-1943.), a kada se vratio opet se zaposlio u gimnaziji u Zagrebu te je tamo radio do 1945. godine kada je imenovan asistentom na Odsjeku za filozofiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. U svibnju 1945. otišao je u Austriju, a nakon pola godine vratio se u Zagreb. Javno tužilaštvo u Zagrebu 1947. godine odbacilo je privatnu tužbu "zbog suradnje s okupatorom" kao neosnovanu. Nakon što se vratio pa sve do 1948. godine bio je nezaposlen. Od 1948. godine do 1950. godine radi kao korespondent, evidentičar i skladištar u zadarskoj ispostavi splitskoga Mesoprometa. 1950. godine radi kao bibliotekar u zadarskome Povijesnom arhivu a od 1951. do 1975. godine radio je u Leksikografskome zavodu. Umro je u Zagrebu 1987. godine. Kruno Krstić najpoznatiji je kao suautor rasprave *Razlike između*

hrvatskoga i srpskoga književnog jezika. Unutar nje napisao je razlikovni rječnik, ali njegovo je jezikoslovno djelovanje puno većega raspona, ali s obzirom na to da je zapisano u više članaka nije u javnosti toliko poznato.

Kruno Krstić surađivao je s Guberinom i Ciprom na djelu *Hrvatski pravopis* koji su izradili 1941. godine. U vremenu poslije 1943. godine, poslije premještaja iz jezičnog ureda za profesora II. muške realne gimnazije, ponovo se počeo jače zanimati za filozofiju što se manifestiralo u njegovu povijesnom pregledu *Filozofija u Hrvatskoj (Naša domovina, 1. Zagreb 1943.)* tiskanoj i u njemačkom časopisu (*Synthesis philosophica, 1993., 1*)².

Od 1945. do 1948. nije zaposlen, a da bi preživio, daje privatne instrukcije i bavi se korekturom školskih knjiga. 1950. zapošljava se kao knjižničar u arhivskoj knjižnici u Zadru. Godinu dana kasnije vraća se u Zagreb i postaje asistent Leksikografskog zavoda FNRJ gdje ostaje sve do umirovljenja 1975. Za života surađivao je s mnogobrojnim časopisima, a neki su od njih *Luč* (1926.– 1927.), *Hrvatska prosvjeta* (1928.– 1929.), *Vijenac* (1928.), *Novosti* (1929.), *Savremenik* (1929.), *Obitelj* (1930.). *Graničar* (1942.), *Spremnost* (1943.– 1944.), *Glas Zadra* (1951.), *Acta Instituti psychologici Universitatis Zagrabiensis* (1961., 1964) te zborniku *Znanje i radost, 1–3* (Zagreb 1942.–1944.). Svoje pjesme objavljuje u zagrebačkim antologijama *Hrvatska moderna lirika* (1933.), *Pjesme hrvatskih nepjesnika* (1995.), *Put kroz noć* (2001.) i *Hvaljen budi, Gospodine moj* (2009.)³.

Švab (1995: 320) ističe da je u njegovu životopisu nužno istaknuti sljedeće: "Krstić je bio član Hrvatskog filozofskog društva i Društva psihologa Jugoslavije te je dobio orden rada sa zlatnim vijencem 1975. za ukupno svoje djelovanje, a napose u povodu gotovo četvrt stoljetnoga predanoga rada i ogromnoga doprinosa Leksikografskom zavodu, tj. njegovim mnogobrojnim izdanjima."

² Prema podacima Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža. K. Krstić. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=6991>

³ *ibid*

5.2. Krstićev razlikovni rječnik

Drugi dio *Razlika* obuhvaća rječnik u kojemu se također mogu primjetiti razlike između hrvatskoga i srpskoga književnoga jezika koji su zajedno izradili Kruno Krstić i Petar Guberina. Govoreći o povodu nastanku toga rječnika autori kažu: „Pri sastavljanju ovog rječnika vodila nas je želja, da uklonimo iz hrvatskoga književnog jezika njemu tuđe riječi, koje su posljednjih godina raznim putovima počele prodirati s istočnih strana u naše škole, urede, knjige, novine, a po njima i u svakidašnji govor“ (Guberina – Krstić, 1940: 77).

Oslanjajući se na jezični osjećaj, Guberina i Krstić kao nehrvatske riječi odbacuju i neke riječi "koje mogu vrlo dobro izdržati filološku kritiku" i koje su "stvorene u duhu štokavskog dijalekta, temelja zajedničkog i hrvatskom i srpskom književnom jeziku" (Guberina-Krstić, 1940: 77). Odbacuju ih zato "jer nisu u skladu s hrvatskim jezičnim osjećajem, jer njihovo mjesto u hrvatskoj književnoj praksi zauzima neka druga riječ." U skladu s tim, uvodni tekst završava ovim riječima: "Kad Hrvati ne bi imali svoj vlastiti književni jezik, onda ne bi postojao ni hrvatski jezični osjećaj, onda ne bi osjećali, da su mnoga srpska jezična sredstva u suprotnosti s duhom hrvatskoga jezika. (Guberina-Krstić, 1940: 74)"

Poslije Drugog svjetskog rata Guberina-Krstićeva knjiga na neki je način postala i subverzivna bivajući stigmatizirana, a sa druge strane, kao potpuna suprotnost, uporabljivana je kao praktični priručnik za lektorske poslove, čak i u prvim godinama komunističke Jugoslavije. To potvrđuje i S. Babić koji je 1954. – 1955. bio voditelj lektorske službe u hrvatskom izdanju novina *Borba* koje su počele izlaziti 1948. g. Babić navodi kako je Branka Burić (sestra novinara i slikara Vlade Burića) kao lektorica u *Borbi* imala spremljenu Guberina – Krstićevu knjigu i njome se služila u privatne svrhe. Prema njezinu iskazu lektorima je osobno Vladimir Bakarić dao naputak da se služe tom knjigom (Babić, 2009: 117). Miroslav Krleža je također znao da uredništvo hrvatskog izdanja *Borbe* koristi Guberina – Krstićeve "Razlike..." (Švab, 1995: 317).

Unatoč tomu što su lektori imali granice do kojih su smjeli ići pri uvažavanju "Razlika ...", za tu knjigu N. Bašić ističe da je postala "osnovnim lektorskim vrelom za desrbizaciju tekstova koji su nakon 1945. preko Tanjugovih dopisništava i sredstava javnog priopćavanja ulazili u Hrvatsku" te je kao "podstolni" lektorski priručnik odigrala "ključnu ulogu u očuvanju hrvatskoga književnojezičnoga izraza u razdoblju 1945. – 1990. (Bašić, 2000: 192)." Međutim, koliko god joj mnogi Hrvati, i u Komunističkoj partiji, za vrijeme rata i nakon

njega i bili skloni, u novim poslijeratnim političkim okolnostima hrvatskom jezikoslovlju nije bilo moguće jezičnoteorijski graditi na njoj. U tom ozračju, Guberinino i Krstićevo teorijsko razgraničenje hrvatskog i srpskoga postalo je društveno – politički neprihvaljivo, to više što se u novoj jugoslavenskoj državi provodila stigmatizacija svega što je podsjećalo na protujugoslavensku i poraženu NDH-a, u kojoj je Guberina – Krstićeva književnojezična koncepcija bila bitnom jezičnopolitičkom okosnicom, bez obzira na njihova pravopisna i ina razilaženja s vlastima NDH. Kriterij kojim su se Guberina – Krstić služili nazivaju "hrvatskom jezičnom praksom", a u izboru riječi oslonili su se na "najrealniji putokaz: na hrvatski jezični osjećaj" (Guberina - Krstić, 1940: 77 - 80). Pritom su naglasili da njihov rječnik nije neprijateljski čin prema Srbima niti da tvrde kako je "hrvatska riječ 'pravilnija', 'ljepša', 'narodnija' od srpske" (u zagradama navode da bi se i to dalo dokazati) nego žele utvrditi što pripada hrvatskoj jezičnoj zajednici. Cilj im nije bio učiniti iscrpan popis razlika nego zabilježiti tipične slučajeve koji stvaraju konfuziju (Guberina – Krstić, 1940: 79 - 81).

Na fonološkoj razini (Guberina – Krstić, 1940: 25 - 30) Guberina ističe kako se razlike moraju tražiti kroz povijest jezika, a ne samo u početnom razvitku jezika. Prema tome, ako se želi govoriti o fonetskim razlikama između dvaju jezika, moraju se pronaći sve riječi u kojima su glasovi različiti, a pri tome nije važno odakle te razlike potječu (Guberina – Krstić, 1940: 25).

6. Petar Guberina

6.1. Životopis

Petar Guberina poznati je hrvatski filolog, romanist, fonetičar; svjetski priznati znanstvenik, sveučilišni profesor, izumitelj i utemeljitelj raznih institucija⁴. Rođen je u Šibeniku studirati romanistiku. Diplomirao je francuski i latinski jezik 1935., a zatim daljnje školovanje nastavio usavršavajući se na pariškoj Sorbonni gdje je i doktorirao 1939. s temom *Valeurlogique et valeur stilistique des propositions complexes en français et en croate*. Za boravka u Parizu susreće se s novim lingvističkim postmladogramatičarskim strujanjima – strukturalističkim i lingvostilističkim (Škarić, 2005: 1).

U Parizu upoznaje i Krunoslava Krstića s kojim će 1940. razviti teoriju o hrvatskom i srpskom jezičnom osjećaju te objaviti knjigu *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika*, slijedeći osnovne Saussureove postavke o jeziku i Ballyeve o stilistici. Kako je u to vrijeme bilo nemoguće isticati hrvatstvo jer je sve moralo biti podređeno beogradskoj vlasti, pa tako i jezik, knjiga će se naći na popisu zabranjenih knjiga, a mlađim naraštajima bit će dostupna tek 1997. godine objavljivanjem u 443. broju časopisa *Jezik*.

Godine 1941./42. Petar Guberina postaje članom Državnog ureda za hrvatski jezik, a u jesen 1942. odlazi na Sveučilište u Milano i postaje lektor hrvatskoga jezika. Nakon umirovljenja njegova učitelja Petra Skoka 1951., čijim je asistentom postao odmah nakon diplomiranja, imenovan je predstojnikom Odsjeka za romanistiku. Nakon toga osniva Eksperimentalnu sekciju na Odjelu za filologiju Jugoslavenske akademije 1953., Institut za fonetiku pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1954. te Katedru za fonetiku 1963. godine. Zaslužan je za osuvremenjivanje studija francuskoga jezika zbog čega je opremio fonetski laboratorij žičanim megafonom, prvim takvim megafonom u Zagrebu. Bio je omiljen među studentima te im je organizirao ljetno usavršavanje u Francuskoj, a za građanstvo osnovao magnetofonsku školu, danas poznatu kao Škola stranih jezika u zagrebačkoj Vodnikovoj ulici. Zajedno s P. Rivencom utemeljio je metodu za učenje stranih jezika pod nazivom audiovizualna globalnostrukturalna metoda (AVGS). Tih se godina stvaraju tečajevi za hrvatski, francuski, talijanski, engleski, njemački, a predavači su bili brojni poznati hrvatski i strani jezikoslovci: S. Ivšić, Lj. Jonke, K. Montani, J. Toporišič, R. Filipović, A. Menac i dr.

⁴ Podatci se u cijelom poglavlju o životopisu navode prema: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. P. Guberina. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=32>

1961. godine osniva Centar za rehabilitaciju slušanja i govora po verbotonalnoj metodi (SUVAG – prema francuskom *Système Universel Verbotonal d’Audition* Guberina). U Zagrebu još uvijek postoji Poliklinika SUVAG, koja svoje metode proširuje po cijelom svijetu, u Alžiru, Tunisu, Egiptu, Angoli, Senegal, Brazilu i Kolumbiji. Hrvatsku filološku i kulturnu scenu obogatio je brojnim djelima koje je objavljivao u *Nastavnom vjesniku* (1936. – 1937., 1939. – 1942.), *Hrvatskoj reviji* (1940. – 1942.), *Obzoru* (1940., 1969), *Hrvatskom narodu* (1941, 195, 108, 160), *Lelingu estere* (Milano 1942), Radu JAZU (1951, 282), Defektologija (1966.), Govor (1967., 1971., 1986.) i dr.:

6.2. O raspravi *Zašto možemo govoriti o posebnom hrvatskom književnom jeziku?*

P. Guberina je svoju raspravu *Zašto možemo govoriti o posebnom hrvatskom književnom jeziku* podijelio u dva dijela; u prvom dijelu piše s teorijskoga gledišta iznoseći jezikoslovne argumente, a u drugom donosi jezične činjenice o hrvatskom i srpskom književnom jeziku. Iako je rad Petra Guberine i Krune Krstića napisan prije dosta vremena, mnogi podatci i analize koje je Guberina zapisao gotovo u potpunosti vrijede i danas. Rasprava se temelji na suvremenim lingvističkim spoznajama de Saussurove škole o razlikovanju pojmova dijakronijskoga kao povijesnojezičnoga proučavanja i sinkronijskoga kao suvremenoga stanja jezika.

Svaki se živi jezik stalno mijenja ovisno o ljudima i sociolingvističkim činjenicama koje na jezik utječu, tj. ovisno o stilu života i događanjima u svijetu. Čitajući Guberininu raspravu može se uočiti da on razlikuje dijalekt od književnog jezika. Guberina smatra da i dijalekt i književni jezik služe za međusobnu komunikaciju, ali je dijalekt ograničeniji i ne širi se pismom (Guberina – Krstić, 1940: 12). Pri postavljanju novih jezičnih zakona to treba činiti tako da se jezik proučava sinkronijski jer jezik kojim se govori utječe na govornike u stvarnome vremenu, dakle prema njima se treba ravnati i njihovo mišljenje i jezične osjećaje treba uzeti u obzir. Nastojeći razlikovati hrvatski od srpskoga jezika, Guberina ističe i da u jeziku nema sinonima. Kao primjer navodi riječi *nepametna*, *bedak*, *glupan*, *idiot*, *kreten* – sve te riječi, ako se uklone iz konteksta, označavaju čovjeka slabih sposobnosti, ali svaka od njih ima svoju snagu; ili su emocionalno jače ili je pak jedna riječ življa od druge (Guberina – Krstić, 1940: 15).

Oba su se jezika, i hrvatski i srpski, kroz povijest razvijala kao samostalan i poseban jezik te se nisu u isto vrijeme u njima događale iste promjene baš zato što i Hrvati i Srbi imaju svoj jezični osjećaj i prema njemu neke stvari prihvaćaju, a neke ne.

U opisu hrvatskog književnog jezika Guberina uključuje i stilistička mjerila, pokazujući da pojedini jezični elementi jesu dijelom hrvatskog jezika na određenim stilskim razinama. Stilistička je mjerila Guberina uključio pod utjecajem francuskog stilističara Charlesa Ballyja.

Guberina je svoj rad započeo tezom da u jeziku ne postoje sinonimi i to s ciljem da bi pobio tvrdnje srpskih lingvista koji različite riječi u hrvatskom i srpskom jeziku nastoje prikazati kao sinonime samo da bi prividno izbrisali razlike između tih dvaju jezika. Guberina uvjerljivo pokazuje da ono što je u hrvatskom jeziku dijalektalno u srpskome može biti književnojezično i suprotno. Pomoću spomenutog jezičnog osjećaja koji imaju izvorni govornici Guberina pobija dijakronijska standardna mjerila za kojima su se povodili hrvatski mladogramatičari.

Na fonološkoj razini Guberina ističe kako se razlike moraju analizirati kroz povijest jezika, a ne samo u njegovu početnom razvitku. Stoga, ako se pokušava govoriti o fonetskim razlikama između dvaju jezika, nužno je pronaći sve riječi u kojima su glasovi različiti, a pri tome nije važno odakle te razlike potječu (Guberina – Krstić, 1940: 25).

Da bi se zaista potvrdilo kako je Guberina napisao jedan od najboljih razlikovnih tekstova u to vrijeme, prikazat će se ukratko njegova rasprava i primjeri koje donosi kako bi nam dočarao te razlike. Guberina kaže kako se u hrvatskom književnom jeziku poznaju tri odraza jata: *-ije, -je, -i*, dok srpski književni jezik poznaje samo *-e* : *mlijeko – mleko, djeca – deca, bio – beo*. U hrvatskom se jeziku također može pronaći ekavski odraz jata, ali u dijalektologiji, ne kao dio standardnoga jezika. Dalje kao primjer navodi imena koja su grčkog ili hebrejskog podrijetla, u hrvatskom se jeziku bilježe s fonemom *b*, a u srpskom jeziku s fonemom *v*: *Babilon – Vavilon, Benjamin – Venjamin*. Osim toga navodi da hrvatski jezik na mjestu suglasničke skupine *št* ima *ć*, dok se u srpskom jeziku ta skupina bilježi sa *št*: *općina – opština, svećenik – sveštenik*. Na početku riječi koje počinju s fonemom *k* u hrvatskom jeziku u srpskom je fonem *h*: *kirurg – hirurg, kor – hor, kemija – hemija*. (Guberina – Krstić, 1940: 25 - 30)

Na morfološkoj razini Guberina govori o razlikama u oblicima, ističući također brojne razlike. Tako napominje da glagoli europskoga podrijetla, tzv. internacionalizmi, u hrvatskom i srpskom imaju različitu tvorbu. Daje primjer i kaže da je u srpskom jeziku nastavak *-isati*, a

u hrvatskom jeziku –*irati: izolirati – izolirati, kontrolirati – kontrolirati, regulirati – regulirati*. Hrvatski književni jezik za pridjeve upotrebljava sufiks –*iv*, a srpski jezik –*im*: *neizgladiv – neizgladim, nepovrediv – nepovredim*. Guberina daje primjere i za razlike u deklinaciji sintagmi: Srbi u sintagmi *tetka Persa* dekliniraju samo vlastito ime pa će biti *tetka Persa, tetka Perse, tetka Persi, tetka Persu* itd., a u hrvatskom riječ *tetka* se također deklinira. (Guberina – Krstić, 1940: 31 - 36.).

Guberina navodi razlike na leksičkoj razini između hrvatskoga i srpskoga književnoga jezika. Kao primjere navodi riječi koje se razlikuju samo po sufiksu ili prefiksu. U srpskom jeziku je to *uputstvo, definisati, brbljiv*, a u hrvatskom jeziku *uputa, punomoć, definirati i brbljav*. Navodi i riječi koje su prisutne u oba jezika, ali im je upotreba različita: *defile, kapital* - riječi kojim se Hrvati koriste, ali za ove riječi se u istom značenju rabe i *mimohod i glavnica*, riječi koje Srbi pak ne primjenjuju. Autor donosi popis dijela riječi koje isključivo pripadaju hrvatskom književnom jeziku: *časnik, cjenik, dalekozor, fratar, korizma, kratica, nijekati, novčarka, oporuka, ploha, pučko sveučilište, prosinac, ribič, stroj, sustav, tlak, zdravstvo* itd. (Guberina – Krstić, 1940: 58-70)

Primjere za razlike na sintaktičkoj razini kojima potvrđuje srpski jezik Guberina je preuzeo iz gramatike za srednje škole srpskoga gramatičara Aleksandra Belića. Za srpskog čitatelja primjeri su uobičajeni, dok će ih hrvatski čitatelj izbjegavati čime se još jednom potvrđuje kako hrvatski i srpski književni jezik nemaju istu sintaksu. U rečenici u kojoj se nalazi više vršitelja radnje, hrvatski jezik upotrebljava množinu, dok se u srpskom jeziku upotrebljava jednina: *Otac, stric i ded stanuje, hrani se, i noćiva*. Kod uzvika u srpskom jeziku uvijek dolazi akuzativ zamjenice i nominativ imenice: *evo ga otac*, dok će to Hrvati izreći samo akuzativom imenice: *evo oca*. Srbi uvijek upotrebljavaju *da li*; i u upravnom i u nepravnom govoru: a) *da li je došao*; b) *ne znam, da li je došao*. Hrvati razlikuju upravni od nepravno govora; u upravnom govoru upotrebljavaju *je li*, a u nepravnom *da li* ili *je li*: a) *Je li on došao?* b) *Ne znam, da li je (je li) on došao*. U izricanju različitih raspoloženja, Srbi upotrebljavaju prezent i dativ osobne zamjenice, a Hrvati mogu reći: *htio bih, želim* i sl. Srbi će reći *jede mi se*, a Hrvati *htio bih jesti*; Srbi *ne pije mi se*, Hrvati: *nemam volje piti*. (Guberina – Krstić, 1940.: 37 - 44)

7. Zaključak

Jezično je savjetništvo rezultat jezičnoga purizma, tj. želje za jezičnom čistoćom. U drugoj polovini 19. stoljeća pojačana je skrb za jezičnu čistoću, a „vukovski prevrat“ izvršen je osamdesetih godina 19. stoljeća. (Samardžija 1997: 149-150) Hrvatski se vukovci vode idejom da su hrvatski i srpski jedan jedinstveni jezik koji se razlikuje samo s obzirom na govor, ekavicu i ijekavicu. Upravo zbog nametanja srpskoga jezika, osobito u administraciji i publicistici, Nikola Andrić 1927. godine objavljuje nekoliko članaka pod zajedničkim naslovom *Koje nam beogradske riječi ne trebaju*. U tom članku on navodi iz kojih jezika ulaze nove riječi u hrvatski i srpski jezik i koji narod koje riječi prihvaća ili odbacuje. Također govori kako Hrvati ne trebaju prihvatiti sve što Srbi prihvaćaju ako im to nije prirodno. Krunoslav Krstić i Petar Guberina nastavljaju s razlikovnim opisom, ali na nov, suvremeniji način i 1940. godine objavljuju *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika*. Ova studija označila je prekretnicu u tumačenju odnosa između hrvatskoga i srpskoga književnoga jezika jer nije povijesno utemeljena nego na suvremenim lingvističkim spoznajama Ferdinanda de Saussurea. Važnost toga djela koje je označilo prekretnicu u tumačenju hrvatsko-srpskih jezičnih razlika pokazuje i činjenica da je Guberinina rasprava snažno utjecala i na hrvatske jezikoslovce dvadeset godina nakon objavljivanja. Naime, Guberinino stajalište o hrvatskom književnom jeziku poslužilo je kao temelj *Deklaraciji o nazivu i položaju hrvatskoga književnoga jezika* 1967. godine u kojoj se oštro osuđuje nametanje srpskoga jezika kao jedinoga službenoga jezika postojeće države. Zbog svega se toga značenje *Razlika* ne može gledati samo u okvirima vremena u kojem je djelo nastalo.

8. Literatura

1. Andrić, Nikola. *Koje nam beogradske riječi ne trebaju*, 1927. Pretisak u knjizi *Jezikoslovne rasprave i članci*, 2001. Franjo Iveković, Ivan Broz, Tomo Maretić,

- Vatroslav Rožić, Milan Rešetar, Antun Radić, Nikola Andrić, Dragutin Boranić. Priredio Marko Samardžija. *Stoljeća hrvatske književnosti*. Zagreb: Matica hrvatska
2. Babić, Stjepan. 1998. O Guberininima pogledima na hrvatsko-srpske jezične razlike. *Jezik* 5, str. 176.– 182.
 3. Babić, Stjepan. 2004. *Hrvanja hrvatskoga*. Školska knjiga, Zagreb
 4. Bašić, Nataša. 2000. Uvod u nastanak Guberina- Krstićevih Razlika. *Jezik* 4, str. 121. – 134.
 5. Guberina, Petar – Krstić, Kruno. 1940. *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika*. Zagreb: Izdanje Matice hrvatske.
 6. Peti, Mirko. 2006. Razlikovni rječnici. Zbornik *Hrvatski jezik u 20. stoljeću*. Ur. Marko Samardžija, Ivo Pranjković. Zagreb: Matica hrvatska. 507–530.
 7. Rišner, Vlasta. 2006. *Iz jezične prošlosti i sadašnjosti*. Matica hrvatska, Ogranak Osijek, Osijek.
 8. Rišner, Vlasta – Mlikota, Jadranka. 2018. Jezik hrvatskih novina i časopisa u 20. stoljeću. *Povijest hrvatskoga jezika*, 5. knjiga: 20. stoljeće – prvi dio, Zagreb: Croatica., str. 245-300.
 9. Samardžija, Marko. 1993a. *Hrvatski jezik u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
 10. Samardžija, Marko. 1993b. *Jezični purizam u NDH: jezični savjeti Hrvatskoga državnog ureda za jezik*. Prikupio i za tisak priredio Marko Samardžija. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
 11. Samardžija, Marko. 1997. Nikola Andrić. Pogovor knjizi *Bраниč jezika hrvatskoga* (pretisak). Zagreb: Pergamena.
 12. Samardžija, Marko. 2012. *Hrvatski jezik i pravopis: od ujedinjenja do kraja Banovine Hrvatske (1918.–1941.)*. Zagreb: Školska knjiga.
 13. Škarić, Ivo. 2005. Kroatizmi u hrvatskome jeziku ili što to o jeziku doista propisuje Hrvatski ustav. *Jezik*. 52/4: 121–128.
 14. Švab, Mladen, 1995. Građa za bio-bibliografiju Krunoslava Krstića – u povodu 90-godišnjice rođenja. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 21:1-2 (41-42), 315 – 314.

Web poveznice:

1. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. K. Krstić. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=6991>

2. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. P. Guberina. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=32>